

5774

Torah from Around the World

Rabbi Jisjmaël zegt: Wees soepel met je meerderen, en geduldig met een jongere, en ontvang iedereen met vreugde.

Pirké Avot 3:12 [Spreuken over de Fundamenten, uitgave Amphora Books]

Sjabbat 21 juni 2014 / 23 siewan 5774: Korach, Bemidbar/Numeri 16:1 – 18:32

Tanach: blz. 300 - 307

Haftara : 1 Sjemoeëel 11:14 – 12:22

Tanach: blz. 559 - 561

Commentaar: rabbijn Matt Cutler, Joodse Gemeente Gates of Heaven, Schenectady, New York, Verenigde Staten

Vertaling: Tamarah Benima

[Het Engelse origineel](#)

De joodse geschiedenis kent verhalen over Joden die verre van edelmoedig handelden en een behoorlijk aantal verhalen over joodse misdadigers. Rond de voorlaatste eeuwwisseling kwam er bijna een miljoen Oost-Europese Joden in New York aan via Ellis Island (een eiland waar het immigratiekantoor was gevestigd, red.). Onder hen waren er Joden die aan de kost kwamen met illegale activiteiten. De namen van velen van hen zijn deel geworden van de Amerikaanse folklore. In de legenden over hen worden zij vaak als meer dan levensgrote figuren afgeschilderd – hun gedrag wordt ofwel bejubeld of krachtig bekritiseerd. Er is behoefte aan een evenwichtiger benadering.

Dit inzicht deed ik op in de Bialystok synagoge, die gevestigd is op de Lower East Side van Manhattan. De herdenkingsplaatjes voor de *Jahrzeit* [stervensdatum volgens de joodse kalender, red.] hangen aan de achterwand van deze beroemde synagoge. Eén naam valt de opmerkelijke toeschouwer op: Benjamin Siegel. Zelfs de beruchte Bugsy Siegel wordt herdacht! Het herdenkingsplaatje, betaald door zijn familie, hangt recht onder dat van zijn vader, die ongeveer een maand voordat Bugsy werd vermoord, stierf. Het plaatje herinnert ons eraan dat, hoewel Bugsy Siegels naam verbonden is met de georganiseerde misdaad, hij ook iemands zoon was en een echtgenoot en vader. De geschiedenisboeken vermelden

onbetwijfeld dat hij berucht was als de drijvende kracht van de bouw van Las Vegas en vanwege zijn criminele activiteiten als alcoholverkoop tijdens de drooglegging, gokken, moord, etc. Desondanks moet men zeer voorzichtig zijn als men kwaadspreekt over wat iemand heeft gedaan. Maimonides (Wetten van Inkeer 9:2) schreef dat heel Jisraeel tesjoewa moet doen [tot inkeer komen, red.], omdat wij allemaal in ons leven voortdurend heen en weer slingeren tussen goed en kwaad. We staan steeds voor de uitdaging om het goede te kiezen en niet het kwade. De noodzaak voor Jom Kippoer is er niet voor niks: geregeld geven we toe aan de *jetser hara* – de neiging tot het kwaad, die ons op een dwaalspoor leidt en laat handelen op onbehoorlijke wijze.

Robert Rockaway noemde zijn geschiedenisboek over joodse gangsters *Maar Hij Was Goed Voor Zijn Moeder*. Velen van de beruchte joodse misdadigers van de vroege twintigste eeuw stonden zowel bekend om hun liefdadigheid als om hun schurkengedrag. Jaren geleden hoorde ik professor Rockaway spreken over de begrafenis van een van deze mannen. Honderden mensen stonden langs de straten rond een synagoge om een joodse gangster die gewelddadig om het leven was gekomen, de laatste eer te bewijzen. In de begrafenisrede werd de loftrompet over hem gestoken voor zijn werk in de gemeenschap ten behoeve van de armen en behoeftigen; aan zijn criminele activiteiten werd slechts in het voorbijgaan gerefereerd. Een paar jaar later verscheen er in de lokale krant een artikel over het lot van zijn familie. Ze hadden het financieel zeer moeilijk gekregen. De columnist verwees naar de sidra van deze week; hij citeerde een *midrasj* waarin wordt verteld dat de rebellerende Korach tezamen met zijn rijkdom door de aarde werd opgeslokt. Hij liet niets na aan zijn erfgenamen. De verwijzing was duidelijk: de gangster had veel gemeen met Korach.

Is het eerlijk om Korach te vergelijken met vermeende criminelen? Misschien. Hij staat immers bekend als degene die in opstand kwam tegen Mosjé en Aharon. Behalve Korach waren er Dathan, Abiram, On en 250 van hun volgelingen. Hun lot was duidelijk: toen hij weigerde te stoppen met het uitdagen van Mosjé en Aharon, opende God de aarde, en vielen zij in het gat. Hoe liep het af met de meest beruchte joodse gangsters in de 20ste eeuw? De meesten kwamen vroegtijdig aan hun einde. De partner van Bugsy Siegel, Meyer Lansky, was de uitzondering; hij ging rentenieren in Florida en stierf in 1983 een natuurlijke dood.

Op het eerste gezicht lijkt Korach geen meedogenloze schurk, maar laat je niet in de maling nemen: zijn gedrag is net zo geslepen en berekenend. De bijbeltekst beschrijft het protest van Korach als een ter discussie stellen van de aanstelling van Aharon en zijn familie als priesters; hij geloofde dat Mosjé ten onrechte alleen zijn eigen broer de privileges had gegeven die bedoeld waren voor alle Levieten, inclusief hijzelf. De commentatoren zijn van mening dat Korach te ver ging door Mosjé te bespotten: „U matigt u te veel aan. Alle leden van de gemeenschap zijn heilig, en de Eeuwige is in hun midden. Waarom voelt u zich dan boven de gemeenschap van de Eeuwige verheven?” (Bemidbar 16:3) Zij voegen daaraan toe dat hij duidelijk van plan was het gezag van Mosjé te ondermijnen en het priesterschap voor zichzelf te verwerven.

De schrijvers van de Midrasj schilderden Korach af als een hebzuchtig mens. Zij zeggen dat hij buitengewoon rijk was; hij had een van de schatten ontdekt, die Joseef in Egypte had verborgen. (bT Sanhedrin 110a, Pesachiem 119a) Die was zo groot, dat hij door de wildernis moest worden vervoerd op driehonderd muilezels. Er wordt gesuggereerd dat de rebellie van Korach zijn oorsprong vond in de zucht naar geld en macht. De psalmdichter verwoordt een gelijksoortig idee: „In het kamp werden zij afgunstig op Mosjé en op Aharon, de heilige dienaar van de Eeuwige. De aarde opende zich: verzwolgen werd Datan en bedolven de bende van Aviram. Vuur verbrandde hun aanhang, een felle vlam heeft de schuldigen verteerd.” (Psalm 106:16-18)

Door hebzucht en macht geeft de mens zich vaak over aan onrechtvaardig gedrag. De rebellie van Korach lijkt een goed doordachte aanval op het leiderschap van Mosjé en Aharon. Nachmanides wijst erop dat „Korach een geschikt moment koos voor zijn ruzie. (...) Hij ging ervan uit dat het volk zich uit frustratie en rusteloosheid aan zijn kant zou scharen.” Volgens

een andere midrasj maakte Korach misbruik van het moment dat de verspieders terugkwamen met hun negatieve verslag. Hij ging van tent naar tent om onrust te stoken: „Ik ben niet als Mosjé en Aharon, die uit zijn op naam en faam en macht voor zichzelf. Ik wil dat iedereen geniet van het leven.” (Bemidbar Rabbah 18:10)

De filosoof Martin Buber had meer sympathie voor Korach. Hij gaf ter overweging dat „zowel Mosjé als Korach wilden dat het volk (...) een heilig volk zou zijn. Maar voor Mosjé was dat het doel. Om dat te bewerkstelligen moest generatie na generatie steeds weer opnieuw kiezen tussen Gods weg en de verkeerde weg van hun eigen hart; tussen leven en dood. (...) Korach beschouwde het volk al als heilig (...) dus waarom was er dan nog een keuze nodig? Zij verschilden van mening over hun benadering van geloof en van leven.” (*A Torah Commentary For Our Times*, door Harvey Fields; *Moses: The Revelation and the Covenant*, door Martin Buber).

De vertelling over Korach is een verhaal over de keuzen die men in zijn/haar leven kan maken. Herinner je je de Toratekst waarin God ons een keuze geeft? De keuze voor het leven, zodat wij en onze nakomelingen kunnen leven? (Bemidbar 30:4) Korachs verhaal houdt ons bij de les: het is van essentieel belang dat we ons blijven realiseren hoe ingewikkeld die keuze is. Net als de joodse gangsters die beslisten hoe zij wilden leven, nam ook Korach zijn beslissing. Ieder van ons moet leren van deze roemruchte figuren en kiezen voor een ethische manier van leven.

Bedenk - de geschiedenis is een geschenk: we kijken achterom en leren wat we moeten doen om voorwaarts te kunnen gaan en te leven.